

නීති සම්පාදන සංක්ෂිප්ත සටහන්: තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත 2015

1. 2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පතේ ප්‍රධාන නිර්දේශයන්හි සාරාංශය

අංක ය	සැලකිලිමත් වන කරුණු	නිර්දේශය
1	5(1) (එඟ්) වගන්තියේ විෂය පථයෙන් නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව ප්‍රකාශිත ලෙස අන්තර්ගත කර තිබීම.	නීතිඥ-සේවාදායක වරප්‍රසාදය යටතේ ප්‍රමාණවත් තරම් ආවරණය ලබන බැවින් නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුවට අදාළව දක්වා ඇති විශේෂ සඳහන ඉවත් කිරීම.
2.	තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ ඉ-පාලනයේ අවශ්‍යතාවන් සහතික කෙරෙන සඳහන ප්‍රමාණවත් නොවීම. පනත් කෙටුම්පතේ දැක්වෙන්නේ අදාළ තොරතුරු රාජ්‍ය ආයතනයන්හි ප්‍රදර්ශනය කිරීමයි. (8 (4), 26 (1) සහ 38 වගන්ති)	ස්ථානීය ප්‍රදර්ශනය කිරීමට අමතරව නිල වෙබ් අඩවි මගින් තොරතුරු ප්‍රකාශයට පත් කිරීම, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිසමට සහ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතට ගැනෙන සියලු රාජ්‍ය ආයතනවලට අනිවාර්ය කිරීම.
3.	10 වන වගන්ති යටතේ රාජ්‍ය ආයතන විසින් ඉදිරිපත් කළ යුතු වාර්තා සම්බන්ධයෙන් ඒකීය වාර්තාකරණ වක්‍රයක් නොමැතිවීම.	තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිසමට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ ඉදිරිපත් කරන වාර්තා සෑම වසරකම මාර්තු මස 31 වනදාට පෙර ලබාදීම අනිවාර්ය කිරීම.
4.	41 වන වගන්තිය යටතේ ඇති දූෂණ හෙළි කරන්නන්ට අදාළ දුර්වල විධිවිධාන	යහපත් වේතනාවෙන් හෙළිකිරීම් සිදුකරන දූෂණ හෙළි කරන්නන් සුරක්ෂිත කිරීමේ විධිවිධාන ශක්තිමත් කිරීම. (ඒවා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ සිදුකෙරෙන නිශ්චිත ඉල්ලීම්වලට අනුරූප නොවේ.)

5.	තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ ඉදිරිපත් කළ ඉල්ලීම් ප්‍රමාද වීම දණ්ඩනයට යටත් කර නොතිබීම.	අයහපත් චේතනාවෙන් තොරතරු සඳහා කෙරෙන ඉල්ලීම් ප්‍රතික්ෂේප කරන තොරතුරු නිලධාරීන්ට එරෙහිව දණ්ඩන ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම.
6.	45 වන වගන්තිය යටතේ රාජ්‍ය ආයතන යන අර්ථ නිරූපණයට ගැනෙන “මහජන සේවා” සපයන ආයතන අන්තර්ගත කිරීම	“මහජන සේවා” යන යෙදුම ඉවත්කර “මහජන කාර්යය” යන යෙදුම භාවිතයේ තබා ගැනීම.

2. ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කාලනුක්‍රමය

1996: තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහස පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත

2000: ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණ යෝජනාමාලාව

2003: තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත

2015: 19 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය

(i) තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහස පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත

ශ්‍රී ලංකා නීති කොමිසම විසින් 1996 දී තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහස පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත ඉදිරිපත් කරන ලදී. පනත් කෙටුම්පත සංසරණය කෙරුණු නමුත් පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් නොකෙරිණ.

(ii) ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධන යෝජනාමාලාව

1995 සිට 2000 දක්වා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා අවස්ථා කිහිපයකදීම වැයම් කරන ලදී. 2000 වසරේ දී ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත මගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට, මූලික අයිතිවාසිකම් යටතේ ව්‍යවස්ථානුකූල රැකවරණය සලසා දෙනු ලැබීය. නමුත් එකී කෙටුම්පත පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් නොකෙරිණ.

(iii) තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත

2002 වසරේදී තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහසට අදාළ නීති හඳුන්වාදීම සඳහා ද්විපාර්ශ්වීය උත්සහයක් දියත් විය. ඒ අනුව කර්තෘ සංසඳය වැනි සිවිල් සහ මාධ්‍ය සංවිධාන එම නීති කෙටුම්පත් සකස් කිරීමට රජය සමඟ කටයුතු කළේය. එම ක්‍රියාවලියේ මල්පල ගත්වමින් 2004 වසරේදී තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පත අමාත්‍ය මණ්ඩලය විසින් අනුමත කරන ලද නමුත් එක්සත් ජාතික පක්ෂ රජය ඉන් සුළු කලකට පසු බිඳ වැටීම නිසා පනත පාර්ලිමේන්තුවට ගෙන ඒමට නොහැකි විය.

එක්සත් ජාතික පක්ෂ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රී කරු ජයසූරිය මහතා විසින් 2011 වසරේදී පෞද්ගලික මන්ත්‍රී යෝජනාවක් ලෙස 2003 තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත සම්මත කර ගැනීමට වැයම් කළේයⁱ. තමන් විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහස තහවුරු කෙරෙන නීති ගෙන එන බව පවසමින් ආණ්ඩුව පනත් කෙටුම්පත ඉවත් කර ගැනීම සඳහා ආරම්භයේදී ජයසූරිය මහතා පොලඹවා ගත්තේය. නමුත් එය සිදු නොවූන බැවින් 2011 ජුනි මසදී ඒ මහතා විසින් පනත් කෙටුම්පත යළිත් පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරන ලදී. එසේ වුවත් ඊට විරුද්ධව ඡන්ද 97 ක් සහ පක්ෂව ඡන්ද 34 ක් ලැබීමෙන් පනත පරාජයට පත් වියⁱⁱ.

(iv) 19 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය

මෑතකදී සම්මත කෙරුණු 19 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය මගින් ඇමතිවරු, රජයේ දෙපාර්තමේන්තු සහ පළාත් පාලන ආයතන ඇතුළු රජයේ ආයතන ගණනාවක පවතින තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ පුරවැසියන්ගේ අයිතිය නිශ්චිතව තහවුරු කරන ලදී. එනමුත් 14-ඒ වගන්තිය යටතේ මෙම අයිතිය බලාත්මක කෙරෙන්නේ නීතිය මගින් ඉඩ ලැබෙන පරිදි පමණකි. එම නිසා නිශ්චිතවම තහවුරු කෙරුණු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සහිත නීති සම්පාදනයෙන් සැලසෙන ව්‍යවස්ථානුකූල රැකවරණයකින් තොරව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ප්‍රයෝගිකව ක්‍රියාත්මක කිරීමට හැකියාවක් නොලැබේ.

3. 2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ ව්‍යාපාරය

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය නීතිගත කිරීම මෛත්‍රිපාල සිරිසේන මහතාගේ දින සියයේ වැඩසටහනේ එක් පොරොන්දුවකිⁱⁱⁱ. ඒ අනුව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ උපදේශක ක්‍රියාවලිය 2015 පෙබරවාරි මසදී ඇරඹිණ. සාකච්ඡාවට බඳුන් කළ කෙටුම්පත වූයේ 2003 තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳව සැකසූ පනත් කෙටුම්පතයි (මූලික පනත් කෙටුම්පතයි).

ඒ සඳහා ස්වකීය නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා සිවිල් සමාජ ක්‍රියාධරයින් සහ ජනමාධ්‍යවේදීන්ට (විස්තර විචාරකයින්) ආරාධනා කරන ලදී. ඔවුන්ගේ සැලකිල්ල යොමුවූ ප්‍රධාන කරුණු පහත පරිදි වේ.

(ඒ) තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ප්‍රතික්ෂේප කිරීම සඳහා වන පුළුල් ව්‍යතිරේකයන්

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ මූලික කෙටුම්පතේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ප්‍රතික්ෂේප කිරීම සඳහා වන ව්‍යතිරේකයන් පුළුල් රාමුවක් තුළ දක්වා ඇත.

උදාහරණ ලෙස:

මූලික කෙටුම්පතේ 5(ඩී) වගන්තියට අනුව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ කෙරෙන ඉල්ලීම් “කිසියම් අයෙකුගේ ලිඛිත එකඟතාවයකින් තොරව එම පුද්ගලයාගේ යම් වෙළඳ රහස් හෙළිදරව් වන හෝ වාණිජ ලැදියාවන් කෙරෙහි හානි සිදුවන හෝ තොරතුරු හෙළිකිරීම” මත ප්‍රතික්ෂේප කළ හැකිය.^{iv}

විචාරකයින්ගේ තර්කය වන්නේ “ වාණිජ ලැදියාවන් ” යන පදයේ ඇති අපැහැදිලි ස්වභාවය නිසා ගනුදෙනු ස්වරූපයේ වන අතීතික කටයුත්තක් වුවද ඒ යටතේ වර්ග කළ හැකිය බවයි.^v

(ඩී) දූෂණ හෙළි කරන්නන්ගේ සුරක්ෂිතතාව දුර්වල මට්ටමක පැවතීම

මූලික කෙටුම්පතේ දූෂණ හෙළි කරන්නන්ට අදාළව ඇති වගන්ති රාමු ගත කර ඇති ආකාරයද විචාරකයින්ගේ සැලකිල්ලට යොමු වෙයි.

මූලික කෙටුම්පතේ 38 වගන්තියට අනුව “ පනත යටතේ ඉදිරිපත් කෙරෙන ඉල්ලීමක් මත ලබාදෙන හෝ හෙළිකිරීමට අවසරය ඇති ඕනෑම නිල තොරතුරක් ” සඳහා ආරක්ෂාව සැලසේ.

විචාරකයින්ගේ තර්කය වන්නේ රාජ්‍ය ආයතනයන්හි වැරදි ක්‍රියා සහ මූල්‍යය අක්‍රමිකතා හෙළිකිරීමට රාජ්‍ය සේවකයින්ට අදාළ වගන්තිය තුළින් ධෛර්යයක් ලබාදීමට අසමත් වී ඇති බවයි. එම තර්කයෙන් අවධානය යොමු කෙරෙන්නේ අදාළ වගන්තියේ අවශ්‍යතාවයන් සපුරන්නේ නැතිවීම යන බිය මත යහපත් චේතනාවෙන් තොරතුරු හුවමාරු කරගැනීම සඳහා රජයේ සේවකයින්ට මින් අනුබලයක් නොලැබෙන බවයි.

(ඒ) රහස්‍යතාව පිළිබඳ වගන්තිය

“පනත යටතේ කෙරෙන ඉල්ලීමක ප්‍රතිපලයක් ලෙස ඕනෑම තොරතුරක් සඳහා ප්‍රවේශ වීමට ලබාදෙන අවසරය රාජ්‍යය බලාධිකාරය මගින් එම තොරතුරු පළකිරීම සඳහා දෙන ලද අනුමැතියක් හෝ අවසරයක් හෝ ලෙස සැලකිය නොහැකිය...” යනුවෙන් මූලික කෙටුම්පතේ 31 වන වගන්තියෙන් දැක්වෙයි.

පනත යටතේ ලබාගන්නා තොරතුරු භාවිතා කිරීමට සහ මහජනතාවට හෙළිකිරීම වැළැක්වීම සඳහා මෙම වගන්තියෙන් ඇති හැකියාව විචාරකයින් ගේ විවේචනයට ලක් වෙයි. උදාහරණයක් ලෙස මෙහිදී තර්ක කෙරෙන්නේ මෙමගින් ජනමාධ්‍යවේදීන්ට තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත යටතේ ඉල්ලීමකින් ලබාගන්නා තොරතුරු භාවිතා කිරීම වැළැක්විය හැකිය යන්නයි. එම නිසා විචාරකයින්ගේ මතය වන්නේ මෙම වගන්තිය මගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය නීතිගත කිරීමේ සමස්ත පරමාර්ථයම නිෂ්ඵල කර ඇති බවයි.

(ඩී) හෙළිදරව් කිරීම් උනන්දු කරවන නියෝගයන්හි දුර්වලතා

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට අදාළ නීති තුළින් වාර්ෂිකව අමාත්‍යාංශ මගින් හෙළිකෙරෙන තොරතුරු ප්‍රමාණය උපරිම කළ යුතුය යන්න විචාරකයෝ අවධාරණය කරති. ඔවුන් පෙන්වා දෙන්නේ “අමාත්‍යවරුන්ගේ වාර්තා” තුළින් අය වැය ප්‍රතිපාදන වෙන්කිරීම් සහ වියදම් දැක්වීමේ අවශ්‍යතාවය ඉවත්කිරීම නිසා හෙළිදරව් කිරීම් උනන්දු කරවීමට අදාළ ජාත්‍යන්තර ප්‍රමිතීන් සපුරාලීමට මෙය අසමත්වී ඇති බවයි^{vi}.

(ඉ) අනුකූලතාව සහතික කෙරෙන කාලනියමයන් නොමැතිවීම

මූලික කෙටුම්පතේ 25(1) වගන්තිය යටතේ තොරතුරු නිලධාරීන්ට තොරතුරු සම්බන්ධව ඉදිරිපත් කෙරෙන ඉල්ලීම්වලට ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා රාජකාරී දින 14 ක උපරිම කාලසීමාවක් ලබාදී ඇත.

විචාරකයින් පෙන්වාදෙන්නේ දින 14 ක සීමාවෙන් පසු සිදුවන ප්‍රමාදවීම් සම්බන්ධයෙන් වන නියමයන් දක්වා නොමැතිකම හේතුවෙන් සිදුවන්නේ ඉදිරිපත් කළ ඉල්ලීම් ඉබේම ප්‍රතික්ෂේපවීමට බඳුන් වන බවයි. ඊට අදාළ අවශ්‍යතා අන්තර්ගත නොකිරීම හේතුවෙන් දිග්ගස්සෙන් ප්‍රමාදයකදී අතෘප්තියට පත්වන ඉල්ලුම්කරුවන්ට ප්‍රතිකර්මයක් ලෙස යොමුවිය හැකි යාන්ත්‍රණයක් (අභියාචනා අධිකරණයට හෝ තොරතුරු කොමසාරිස්වරයාට අභියාචනා කිරීම වැනි) නොමැතිවීම ද නිරීක්ෂණයක් වී තිබේ.

(එච්) විෂයපථය තුළට අන්තර්ගත රාජ්‍ය සේවය

මූලික කෙටුම්පතේ 40 වන වගන්තිය යටතේ රාජ්‍ය ආයතන අර්ථ දැක්වීමට “මහජන සේවා සපයන අර්ධ රාජ්‍ය හෝ පුද්ගලික ආයතන හෝ සංවිධාන” යන්න අන්තර්ගත කර ඇත.

කෙටුම්පතේ විෂයපථයට ගැනෙන ආයතන සම්බන්ධයෙන් වන මෙම අර්ථ දැක්වීම මගින් සැලකිය යුතු ව්‍යාකූලතාවයක් මතු විය හැකි බවට විචාරකයෝ අනතුරු හඟවති. “මහජන සේවය” යනු කුමක්දැයි නිශ්චිත නීතිමය අර්ථයක් නොමැති වීම මීට හේතුවයි.

(ඒ) මිල අධික ගාස්තු සම්බන්ධයෙන් ප්‍රතිකර්මයක් නොමැති වීම

මූලික කෙටුම්පතේ 25(2) වගන්තිය මගින් තොරතුරු නිලධාරීන්ට “ගාස්තු පිළිබඳව විස්තර දැක්වීමක් සහිතව අතිරේක ගාස්තු අයකර ගැනීමට ඉල්ලා සිටිය හැකි බවට” බලය පවරා තිබේ. විචාරකයන් පෙන්වාදෙන්නේ මෙම බලය පවරා දීම සිදුකර ඇත්තේ අසාධාරණ සහ මිල අධික අයකිරීම්වලට එරෙහිව අභියාචනා කිරීමට අවස්ථාව ලබාදීමෙන් තොරව බවයි.

4. 2015, තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පත

මූලික කෙටුම්පතට එකතුකළ වැඩිදියුණු කිරීම්

(ඒ) සීමිත ව්‍යතිරේකයන්

2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පත මගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ කෙරෙන ඉල්ලීම් ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට ඇති විෂයපථය පටු කර ඇත. උදාහරණයකට නව 5(ඩී) වගන්තිය මගින් සඳහන් කරන්නේ තොරතුරු ලබාගැනීමට කෙරෙන ඉල්ලීමක් ප්‍රතික්ෂේප කළහැක්කේ “තුන්වන පාර්ශ්වයක තරගකාරී තත්වයකට සිදුවිය හැකි අගතියක්” දී බවයි. මෙහි භාවිතාවන භාෂාව මීට පෙර සඳහන් කළ “ වාණිජ ලැදියාවන් ” නැමති පුළුල් ව්‍යතිරේකයෙන් බැහැර වෙයි. එබැවින් සම්පූර්ණයෙන් ගනුදෙනු ස්වරූපයේ ක්‍රියා ලෙස සලකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ කෙරෙන ඉල්ලීම් ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට තිබූ ඉඩකඩ මෙමගින් වැළකී යයි.

(බී) රහස්‍යතාවට අදාළ වගන්ති අහෝසි කිරීම

මූලික කෙටුම්පතේ දැක්වුණු රහස්‍යතාවට අදාළ වගන්ති 2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පතින් ඉවත් කර තිබේ. මේ නිසා අපරාධ දණ්ඩනයෙන් තොරව, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ ලබාගත් තොරතුරු මහජනතාවට දැන්වීමට ජනමාධ්‍යවේදීන්ට සහ අනෙකුත් කොටස්කරුවන්ට හිමිකම ලැබේ.

(සී) හෙළිදරව් කිරීම් උනන්දු කරවන ශක්තිමත් වගන්ති

2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පතේ 8(1)^{vii} වගන්තිය යටතේ “සැලසුම් විස්තර, යෝජිත වියදම් සහ සිදුකළ වියදම් සහිතව වෙන් කරන ලද අයවැය” අමාත්‍යවරයාගේ වාර්තාවේ විෂයපථයට ඇතුළත් කර තිබේ. හෙළිදරව් කිරීම් උනන්දු කරවීම සම්බන්ධයෙන් සලකන කළ මෙසේ එක් කළ වගන්ති අමාත්‍යාංශයන්හී මූල්‍ය වාර්තාකරණය සහ වගවීම ශක්තිමත් කරයි.

(ඩී) කාලනියමයන් සහිත බව

2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පතේ 25(5) වගන්තිය මගින් රාජ්‍ය ආයතන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ කෙරෙන ඉල්ලීමකට ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා වන කාලය දින 21 කට වඩා දීර්ඝ නොකළ යුතු බව දක්වා ඇත. මීට අමතරව 31 (1) (සී) වගන්තිය මගින් කිසියම් රාජ්‍ය ආයතනයක් මෙම දින 21 සීමාවට අනුකූල නොවන අවස්ථාවක දී ඊට එරෙහිව අභියාචනා කිරීමේ හිමිකම පුද්ගලයාට ලබාදෙයි. සමස්තයක් ලෙස මෙය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ කෙරෙන ඉල්ලීම්වලට අදාළ අසාධාරණ ප්‍රමාදවීම් සම්බන්ධයෙන් පියවර ගැනීමට පුද්ගලයෙකුට ඇති හැකියාව පුළුල් කිරීමකි.

(ඉ) අධික ගාස්තු සම්බන්ධයෙන් වන අභියාචනා

31(1) (ඉ) වගන්තිය මගින් අසාධාරණ ගාස්තු හේතුවෙන් අතෘප්තියට පත්වන අයෙකුට තොරතුරු නිලධාරියාගේ තීරණයට එරෙහිව අභියාචනා කිරීමට ඉඩ සලසයි. මීට අමතරව 14 (ඉ) වගන්තිය මගින් “හෙළිදරවු කිරීම් උනන්දු කරවීමේ ප්‍රතිපත්තිය මත පිහිටන ගාස්තු අය කිරීමේ ක්‍රමවේදයක් ” නිර්දේශ කිරීමේ වගකීම තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ කොමිසමට පවරා තිබේ. සමස්තයක් ලෙස මෙම අමතර පියවර මගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ කෙරෙන ඉල්ලීම් සඳහා අසාධාරණ සහ මිල අධික ගාස්තු අය කිරීම් වලක්වයි.

(එආ) දත්ත කළමනාකරණයේ තොරතුරු කොමිසමේ භූමිකාව ශක්තිමත් කිරීම

14(එච්) වගන්තිය මගින් තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ කොමිසම “රාජ්‍ය ආයතන විසින් විධිමත් වාර්තා පවත්වාගෙන යාම සම්බන්ධයෙන් මාර්ගෝපදේශ නිර්දේශ කළ යුතු යැයි” සඳහන් කරයි. මෙම අතිරේක කාර්යභාරය මගින් එකමිතික ආකාරයකට දත්ත තෝරා බේරා ගෙන එකතුකර පවත්වාගැනීම සම්බන්ධයෙන් කොමිසමට විශාල භූමිකාවක් පැවරෙයි. මේ නිසා මෙම අමතර පියවර මගින් රාජ්‍ය ආයතන විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ ඉදිරිපත්වන ඉල්ලීම් සම්බන්ධයෙන් දක්වන කර්යසාධනීය අනුකූලතාව ඉහළ යනු ඇත.

(ඒ) ස්ථාපිත ව්‍යවස්ථාදායක අධීක්ෂණය

මූලික කෙටුම්පතේ 35(1) වගන්තිය මගින් කොමිසම විසින් අඩුම තරමින් වසරකට වරක්වත් එහි ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ වාර්තාවක් සබාගත කළ යුතු බව දක්වයි. එකී වාර්තාව ජනපිපතිවරයාට යැවිය යුතු අතර එය පාර්ලිමේන්තුවට යොමු කිරීම ඔහුගේ යුතුකම වෙයි.

එසේනමුත් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පතේ 37(1) වගන්තිය මගින් කොමිසමට ස්වකීය වාර්තා කෙලින්ම පාර්ලිමේන්තුවේ සබාගත කිරීමට බලය පවරා තිබේ. මෙකී සංශෝධනය මගින් ව්‍යවස්ථාදායක අධීක්ෂණය ඉහළ නංවන බව පෙනී යන අතර තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිසමේ ක්‍රියාකාරකම් සම්බන්ධයෙන් වන මහජන අවබෝධයද වර්ධනය වෙයි.

2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පත සඳහා නිර්දේශ

(ඒ) දූෂණ හෙලිකරන්නන්ගේ ආරක්ෂාව ශක්තිමත් කිරීම

දූෂණ හෙලිකරන්නන්ට අදාළව මූලික කෙටුම්පතේ^{viii} දක්වා ඇති වගන්ති 2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පතේදී ද වෙනසක් වී නොමැත. දූෂණ හෙලිකරන්නන්ට අදාළ මෙම දුර්වල විධිවිධාන නිසා රාජ්‍ය සේවකයන් ස්වකීය

ආයතනවල දූෂණ, ප්‍රමාණවත් නොවන පහසුකම් සහ මූල්‍ය අවපාලනය පිළිබඳව යහපත් චේතනාවෙන්, ස්වේච්ඡාවෙන් සිදුකරන හෙළිකිරීම් නොකරයිවිමේ තත්වයක් ඇතිවිය හැකිය. මේ පසුබිම යටතේ 2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පත මගින් දූෂණ හෙළිකරන්නන්ගේ ආරක්ෂාව ශක්තිමත් කිරීම අත්‍යවශ්‍යය. (ආදර්ශ විධිවිධාන සඳහා පහත බලන්න)

(බී) තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ කෙරෙන ඉල්ලීම් ප්‍රමාද කිරීම්වලට එරෙහිව දඬුවම් ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම

තොරතුරු සඳහා කෙරෙන ඉල්ලීම්වලදී නිලධාරීන් දක්වන අනුකූලතාව ප්‍රමාද වන විට ඒ සම්බන්ධයෙන් අදාළ නිලධාරියා පෞද්ගලිකව වගකිව යුතු බව 2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පත යටතේ දැනට සඳහන් නොවේ. මෙම ප්‍රමාද දෝෂය තොරතුරු සඳහා කෙරෙන ඉල්ලීම්වලට කලට වේලාවට ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා නිලධාරීන්ට අනුබලයක් ලබාදෙන බවක් නොපෙනේ. එමෙන්ම වත්මන් පනත් කෙටුම්පත, තොරතුරු සඳහා කෙරෙන ඉල්ලීම් නිලධාරීන් විසින් අයහපත් චේතනාවෙන්, අසාධාරණ ලෙස ප්‍රමාද කිරීම ප්‍රමාණවත් තරමට වැළැක්වීමට සමත්වන්නක් ද නොවේ.

එම නිසා අනුකූලතාවක් නොදක්වන තොරතුරු නිලධාරීන්ට එරෙහිව දඬුවම් හඳුන්වා දීමට හැකිවන අයුරින් 2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පත ඉන්දියාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත නිදසුනක් ලෙස ගනිමින් සංශෝධනය විය යුතුය. (ආදර්ශ විධිවිධාන සඳහා පහත බලන්න)

(සී) “මහජන සේවා” යන්න “රාජ්‍ය ආයතනයන්ගෙන්” ඉවත් කිරීම

45 (ඒ) වගන්තිය මගින් රාජ්‍ය ආයතන “මහජන සේවා හෝ මහජන කාර්යය ඉටුකරන අර්ධ රාජ්‍ය හෝ පුද්ගලික ආයතන හෝ සංවිධාන” ලෙස දක්වා ඇත. “මහජන සේවා” යන්න පිළිබඳ නිශ්චිත නීතිමය අර්ථයක් නොමැති නිසා එය අදාළ වගන්තියෙන් ඉවත් කල යුතු බවට නිර්දේශ කෙරේ.

එනමුත් “මහජන කාර්යය” යන වදන භාවිතා කරන්නේ නම් ඊට නීතිමය අර්ථකතනයක් ඇති අතර එය සාමාන්‍යයෙන් රාජ්‍යය විසින් සිදුකල යුතු කාර්යයන් ඉටු කරන සෑම ආයතනයකටම අදාළව යෙදිය හැකි වෙයි. එබැවින් “මහජන කාර්යය” යන තනි යෙදුම පමණක් මෙහි විෂය පථය අර්ථදැක්වීම සඳහා යොදාගැනීම ප්‍රමාණවත්ය.

(ඩී) තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට අදාළව ඉ-පාලනය ශක්තිමත් කිරීම

2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පතේ විෂය පථයට ඉ-පාලනය ශක්තිමත් කිරීමට අදාළ විධිවිධාන ඇතුළත්ය. ඒ නිසා හෙළිදරව් කිරීම උනන්දු කරවන සහ තොරතුරු ප්‍රදර්ශනයට අදාළ වගන්ති තුලට අත්‍යවශ්‍ය තොරතුරු රාජ්‍ය ආයතනවල වෙබ් අඩවි මගින් ද ප්‍රකාශයට පත් කල යුතු යැයි (ආයතන පරිශ්‍රයන් තුල සිදුකරන ප්‍රදර්ශනයට අමතරව) සවිස්තරව සඳහන් කලයුතුය. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට

මහජනතාව ප්‍රවේශවීම සහ භාවිතා කිරීම ශක්තිමත් කිරීමට ඉ-පාලනයට හැකියාවක් තිබීම මෙහිදී සැලකිල්ලට ගෙන තිබේ. (ආදර්ශ විධිවිධාන සඳහා පහත බලන්න)

(ඉ) තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියේ විෂය පථයෙන් නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව ප්‍රකාශිත ලෙස අන්තර්ගත කර තිබීමෙන් ඉවත්කිරීම.

5 (1) (එආ) වගන්තියෙන්, 2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පතේ විෂය සීමාවෙන් නීතිය මගින් තහනම් කර ඇති වෘත්තීයමය සන්නිවේදනයන් බැහැරකර තිබේ. ඒ අනුව නීතිඥ-සේවාදායක වරප්‍රසාදය යටතේ රාජ්‍ය ආයතන විසින් ලබාගන්නා නීති උපදෙස් ද එම වගන්තිය යටතටම ඇතුළත් වෙයි. දැනටමත් නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව සහ රාජ්‍ය ආයතන අතර කෙරෙන අදහස් හුවමාරුව හෙළිදරව් කිරීම් වලින් සුරක්ෂිතව ඇති බැවින් නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව විශේෂයෙන් මෙහි විෂය සීමාව තුළට ඇතුළත් කර දැක්වීම වැඩිමනක් යමකි.

මේ නිසා 2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පතෙන් නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව ප්‍රකාශිත ලෙස අන්තර්ගත කර තිබීමෙන් ඉවත් කිරීම සඳහා අදාළ වගන්තිය සංශෝධනය කළ යුතු යැයි නිර්දේශ කෙරේ.

(එආ) ඒකීය ස්වරූපයේ වාර්තාකරණ වක්‍ර

2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පතේ 10 වන වගන්තිය මගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිසමට ස්වකීය වාර්ෂික වාර්තා යොමු කිරීමේ වගකීම රාජ්‍ය ආයතන වෙත පවරා තිබේ. එම වගන්තියට අනුව අදාළ වාර්තාවන්ට ඇතුළත් විය යුත්තේ තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා යොමු වූ ඉල්ලීම් පිළිබඳ විස්තරය (උදාහරණ: ලැබුණු ඉල්ලීම් ගණන, ප්‍රමාද වූ ඉල්ලීම් ගණන).

රාජ්‍ය ආයතන විසින් සිය වාර්ෂික වාර්තා, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිසමට ඉදිරිපත් කළයුතු දිනයක් නියම කෙරෙන ආකාරයට අදාළ වගන්තිය සංශෝධනය කළ යුතු යැයි නිර්දේශ කෙරේ. එවැනි දිනයක් නියම කිරීම මගින් වාර්තාකරණ වක්‍රයන්හි ඒකීය ස්වරූපයක් ඇති කරගත හැකිය. එමගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ කෙරෙන ඉල්ලීම්වලට රාජ්‍ය ආයතන දක්වන අනුකූලතාවයේ සමාර්ථය කෙබඳුදැයි නිරීක්ෂණය කිරීමට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිසමට හැකියාව ලැබෙනු ඇත. (ආදර්ශ විධිවිධාන සඳහා පහත බලන්න)

5. 2015 තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පතට යෝජිත සංශෝධන

(ඒ) දූෂණ හෙළිකරන්නන්ගේ ආරක්ෂාව ශක්තිමත් කිරීම

රාජ්‍ය ආයතනයක සේවකයෙකු විසින් තොරතුරු නිකුත් කිරීම හෝ හෙළිකිරීම

41. (1) ප්‍රමාණවත් තරම් සත්‍යය යැයි හැඟෙන සාධාරණ විශ්වාසයෙන් යුතුව සහ සඳ්භාවයෙන් ක්‍රියාකරන තාක් දක්වා, සෞඛ්‍යයට, ආරක්ෂාවට හෝ පරිසරයට වන බලවත් තර්ජනයක් හෝ වැරදි ක්‍රියාවක් පිළිබඳ සාක්ෂි ඉදිරිපත් කරන කිසිවෙකු හෝ වැරදි ක්‍රියාවක් පිළිබඳ තොරතුරු නිකුත් කිරීම හෝ සෞඛ්‍යයට, ආරක්ෂාවට හෝ පරිසරයට බලවත් තර්ජනයක් හෙළි කිරීම හෝ මත එසේ කළ අයෙකුට එරෙහිව, නීතිය හෝ වෘත්තීයමය බැඳීම කඩ කළද, එම තැනැත්තා කිසිදු නීතිමය, පරිපාලනමය හෝ වෘත්තීය දණ්ඩනයකට, යටත් නොකළ යුත්තේය.

(2) පළමුවෙනි (1) උප වගන්තියේ අභිමතාර්ථය සඳහා, වැරදි ක්‍රියාවක් යන්නට අපරාධ වරදක යෙදවීම, නීතිමය බැඳීමකට අදාළව ක්‍රියා නොකිරීම, යුක්තිය ඉටුවීමේ අවගමනය, දූෂණය හෝ වංචාව, හෝ රාජ්‍ය ආයතනයක බරපතල නොමනා පාලනය යන්න අදාළ වේ.

(බී) තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ කෙරෙන ඉල්ලීම් ප්‍රමාද කිරීම්වලට එරෙහිව දඬුවම් ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම

වැරදි ක්‍රියා

40.(3) තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිසම විසින් අභියාචනය කිරීම සඳහා සුදුසු යැයි පැමිණිල්ලක් පිළිබඳව තීරණය කරන අවස්ථාවක දී තොරතුරු නිලධාරියා විසින් සාධාරණ හේතුවකින් තොරව තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා කරනු ලැබූ ඉල්ලීමක් බාරගැනීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම හෝ 25(1) වගන්තිය යටතේ දක්වා ඇති කළ රාමුව තුළ අදාළ තොරතුරු සැපයීමට අපොහොසත්වීම හෝ අසඳ්භාවයෙන් තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම හෝ දැනුවත්වම වැරදි, අසම්පූර්ණ සහ නොමග යවන සුළු තොරතුරු ලබාදීම හෝ ඉල්ලීමට අදාළ තොරතුරු විනාශ කිරීම හෝ තොරතුරු සැපයීමේ ක්‍රියාවට කුමනාකාරයෙන් හෝ බාධා සිදු කරනු ලැබ ඇතැයි කල්පනා කරනු ලබන අවස්ථාකදී, අයදුම්පත්‍රය ලැබෙන තෙක් හෝ තොරතුරු සැපයීම සිදුකරන තෙක් සෑම දිනයක් සඳහාම රුපියල් පන්සියය බැගින් වූ දඩයක් පනවනු ලබන නමුත් එසේ පනවනු ලබන සමස්ත දඩ මුදල රුපියල් පනස් දහස නොඉක්මවිය යුත්තේය.

(සී) “මහජන සේවා” යන්න “රාජ්‍ය ආයතනවලින්” ඉවත් කිරීම

අර්ථ නිරූපනය

45. සන්දර්භය මගින් වෙනත් අදහසක් දැක්වීමේ අවශ්‍යතාවකදී හැර මෙම පනතේදී “රාජ්‍ය බලාධිකාරය” යනුවෙන් අදහස් කෙරෙන්නේ -

(ඒ) කොන්ත්‍රාවක්, හවුල් ව්‍යාපාරයක්, ගිවිසුමක් හෝ රජයෙන් හෝ රාජ්‍ය ආයතනයකින් හෝ පළාත්පාලන ආයතනයකින් නිකුත් කළ බලපත්‍රයක් යටතේ, ව්‍යවස්ථාපිත හෝ මහජන කාර්යයක් ඉටු කරන පුද්ගලික ආයතනයක හෝ සංවිධානයක, එමගින් ඉටුකරන ව්‍යවස්ථාපිත හෝ මහජන කාර්යයේ ප්‍රමාණය දක්වා පමණකි.

(ඩී) තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට අදාළව ඉ-පාලනය ශක්තිමත් කිරීම

අමාත්‍යවරුන් විසින් වාර්තාවක් පල කිරීම

8.(4) උප වගන්ති (1), (2) සහ (3) සඳහන් වාර්තාවන්

(ඒ) නිල භාෂාවෙන් පලකර **සහ** ඉලෙක්ට්‍රොනික ආකාරයෙන් ලබාගැනීමට

(බී) කොමිසම මගින් තීරණය කරන ගාස්තුවක් යටතේ මහජන සුපරික්ෂණය සඳහා ඕනෑම අයෙකුට ලබාගැනීමට

හැකිවිය යුත්තේය.

මහජන ආයතනය තොරතුරු නිලධාරීන්ගේ විස්තර සහ අයකරන ගාස්තු ප්‍රදර්ශනය

26.(1) සෑම මහජන ආයතනයක්ම සිය නිල පරිශ්‍රය තුළ කැපී පෙනෙන අන්දමින් **සහ එහි නිල වෙබ් අඩවියේ**

(ඒ) කොමිසමේ සහ එහි සාමාජිකයින් සම්බන්ධ කරගත හැකි විස්තර

(බී) තොරතුරු නිලධාරියා සම්බන්ධ කරගත හැකි විස්තර

(සී) නමනියම කරන ලද නිලධාරියා සම්බන්ධ කරගත හැකි විස්තර

(ඩී) එම මහජන ආයතනයෙන් තොරතුරු ලබා ගැනීමට අය කරන ගාස්තු

යනාදිය සවිස්තරාත්මකව දක්වා තිබිය යුත්තේය.

මහජන ආයතනය මගින් වාර්තාවක් නිකුත් කිරීම

38. පහත සඳහන් ආකාරයේ විස්තර ඇතුළත් වාර්ෂික වාර්තාවක් සෑම මහජන ආයතනයක් විසින්ම කොමිසමට යොමු කළ යුතු අතර එම වාර්තාව අදාළ ආයතනයෙන් **සහ එහි නිල වෙබ් අඩවියෙන්** මහජනතාවට ලබාගත හැකිවිය යුත්තේය.

(ඒ) වසර තුළ ලැබුණු සමස්ත ඉල්ලීම් ප්‍රමාණය සහ තොරතුරු සැපයීම සහ ප්‍රතික්ෂේප කළ ගණන

(බී) වසර තුළ අය කරගත් මුළු ගාස්තුවල ප්‍රමාණය

- (සී) 5 වන වගන්තිය යටතේ ප්‍රතික්ෂේප කළ ඉල්ලීම් ගණන
- (ඩී) කොමිසමේ නියමය මත තොරතුරු ලබාදුන් වාර ගණන; සහ
- (ඉ) පාරදෘශ්‍යභාවයේ කාර්යසාධනය ඉහළ නැංවීම පිණිස වන ඕනෑම යෝජනාවක්

(ඉ) ඒකීය ස්වරූපයේ වාර්තාකරණ වක්‍ර

රාජ්‍ය
ආයතනවල
වාර්තා
ඉදිරිපත්
කිරීමේ
වගකීම.

10. සෑම වසරකම මාර්තු මස 31 වන දා හෝ දෙසැම්බර් මස 31 වන දා ට වාර්ෂික වාර්තාව කොමිසම වෙත යැවීම සෑම රාජ්‍ය ආයතනයකම වගකීම වේ. මෙම වාර්තාව මතු දැක්වෙන තොරතුරු වලින් සමන්විත විය යුතුය-

(ඒ) තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා ඉදිරිපත් වූ ඉල්ලීම් ගණන;

(බී) තොරතුරු ලබාදුන් හෝ සම්පූර්ණ හෝ අර්ධ වශයෙන් ප්‍රතික්ෂේප වූ ඉල්ලීම් ගණන;

(සී) සම්පූර්ණ හෝ අර්ධ වශයෙන් ඉල්ලීම් ප්‍රතික්ෂේප වීමට හේතු;

(ඩී) සම්පූර්ණ හෝ අර්ධ වශයෙන් ප්‍රතික්ෂේප වූ ඉල්ලීම්වලට අදාළව ඉදිරිපත්වූ අභියාචනා ගණන; සහ

(ඉ) තොරතුරු ලබාදීම මගින් ලැබුණු සමස්ත මුදල.

ⁱ Dileesha Abeysundara, 'Right to Information Act', *The Sunday Leader*, May 27 2015 at <http://www.thesundayleader.lk/2012/05/27/right-to-information-act/> (accessed on 20 October 2015).

ⁱⁱ *Ibid.*

ⁱⁱⁱ Maithrimeter, Scoring 100 days out of a 100, at <http://www.manthri.lk/en/maithrimeter> (accessed on 20 October 2015).

^{iv} Verite Research, Observations on the Draft Right to Information Bill [February 2015].

^v *Ibid.*

^{vi} Section 8, Original Draft RTI Bill; Verite Research, *op. cit.*

^{vii} Section 8(1)(v) Right to Information Bill, 2015.

^{viii} section 41, Right to Information Bill, 2015.